

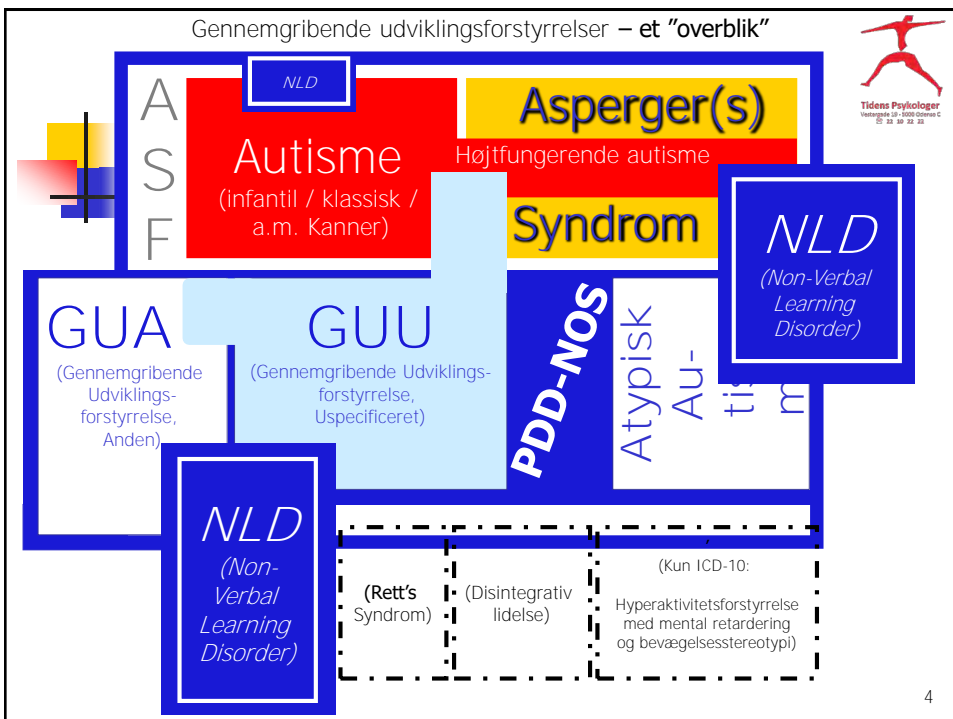
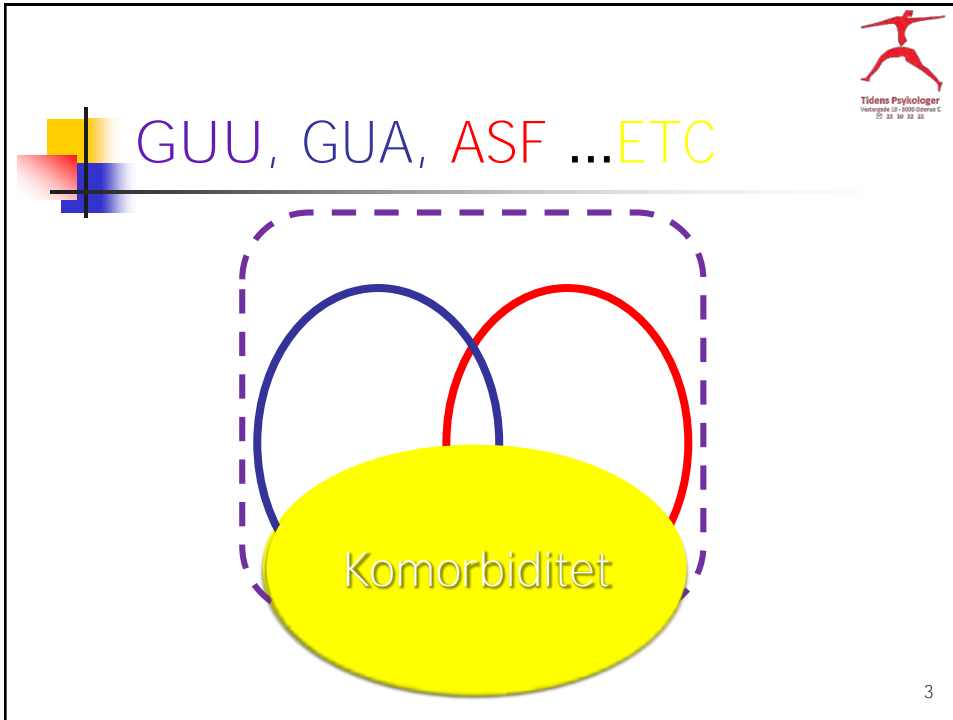
DSB 1 codifying 1 decodifying LSD DOS WWW ABC Tidens Psykologer
 KGB NLP JFK CIA FBI NSF NLD...
Elever med autisme Aspergers, grænsepsykose (GUA/MCDD) etc.
Christian A. Stewart-Ferrer
 Aut. psykolog
 Specialist og supervisor i Klinisk børne- og ungdomspsykologi
 Specialist og supervisor i psykoterapi
 Ekstern lektor – Institut for Psykologi – Syddansk Universitet
 Tidl. gymnasielektor – cand. mag., Dip. Ed.
 Privat praksis: "Tidens Psykologer" – Vestergade 19 – 5000 Odense C

Ferrer.dk

Hvis fysiske lidelser blev behandlet lige som psykiske lidelser ...

1. "Sag et ord på, at du har madforgiftning, men du kan vel godt gøre en lille indsats selv ..."
 2. "Du skal bare ændre din DRØNSTILLING til det – så får du det bedre!"
 3. "Har du overvejet at prøve ... Bønner ... at LÅSE VÆRE med at have influenza?"
 4. "Det er altså ikke normalt at skille lange mediciner hver dag for at have det godt. Er du ikke bange for, at du bliver en anden person af dem sammen?"
 5. "Det er altså, som om du ikke engang PRØVER at gøre noget selv."
 6. "Ja, du ser jo ikke ud til at have det, det betyder at det betyder at det betyder at det betyder det i sammen. Du bliver nødt til at prøve noget andet!"
 (Diabetespatient)

© 2014

DSM-5 (2013) – og ICD-11 (2018)?

Tidens Psykologer
Vestergade 10 • 5000 Odense C
Ø 22 22 22 22

ASF

Grænse-
psykose

5

Tidens Psykologer
Vestergade 10 • 5000 Odense C
Ø 22 22 22 22

ASF

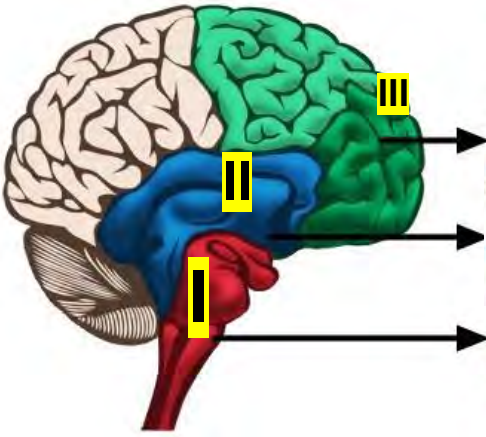
- funktionelt set

6

Tidens Psykologer
Vestergade 10, 8000 Odense C
© 2010, 2012, 2014

Standard-hjernen

Analytisk hjerne
Tanker, logik, struktur,
planlægning, viden,
retfærdighed, sandhed ...

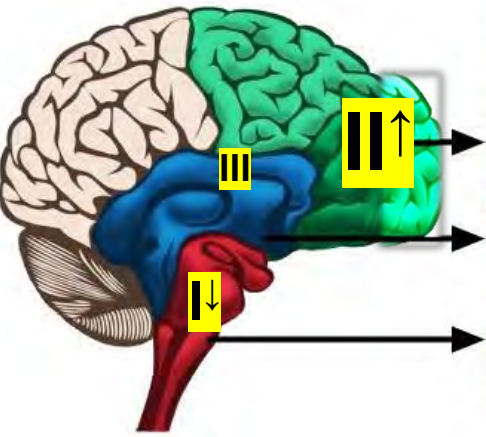
Socio-emotionel hjerne
Føle, relationer, hierarkier,
forbundethed; fornemme
sig selv, andre, situationer ...

Reptil-hjerne
Overleve - sult, tørst,
varme, forplantning ...

Tidens Psykologer
Vestergade 10, 8000 Odense C
© 2010, 2012, 2014

ASF-hjernen

Analytisk hjerne
Tanker, logik, struktur,
planlægning, viden,
retfærdighed, sandhed ...

Socio-emotionel hjerne
Føle, relationer, hierarkier,
forbundethed; fornemme
sig selv, andre, situationer ...

Reptil-hjerne
Overleve - sult, tørst,
varme, forplantning ...

Spejlneuroner og emotionel resonans

NT'ere: Udover de grundlæggende spejlneuron-funktioner – at lære bevægelser (jf. abeforsøg) – ses f.eks. følelse af væmmelse aktiveret ved observation af andres væmmelse og følelse af smerte aktiveret ved tilsvarende observation.

(Gallese, V., Keysers, C., & Rizzolatti, G. (2004). A unifying view of the basis of social cognition. *Trends in Cognitive Sciences*, Vol. 8 (9), 396-403.

Kerr, C.E. (2008). Dualism Redux in Recent Neuroscience. *Review of General Psychology*, Vol. 12 (2), 205-214.

Wicker, B., Keysers, C., Plailly, J., Royet, J.-P., Gallese, V., & Rizzolatti, G. (2003). Both of Us Disgusted in My Insula *Neuron*, Vol. 40, 655-664.)

9

At "læse" følelser i ansigter

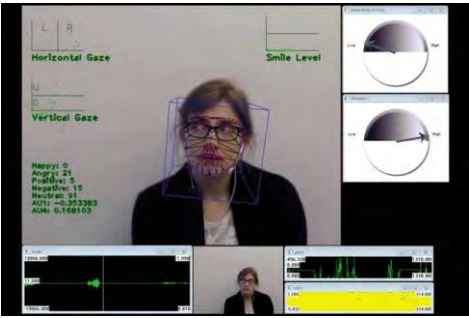

- Ikke-**autister** "*mærker*" **automatisk** – direkte – hvad andre føler, når de ser et sæt øjne + omgivelser.
- Autister er nødt til at afkode udtrykket som en *grafik-fil!!*

(Baron-Cohen *et al.*, 1999, 2000)

10

AT "LÆSE" FØLELSER I ANSIGTER

Fear
Upper eyelids raised

Disgust
Nose wrinkled

Anger
Jaw thrust forward

Determination/Anger
Lips pressed

Sadness
Eyebrows drawn up

Sadness
Lip corners down

11

Måske prosopagnosi

(Svært ved at genkende ansigter)

Tidens Psykologer
Vesterhøjvej 10F, 8000 Silkeborg C
82 30 30 30

12

BASIS FOR UDVIKLING

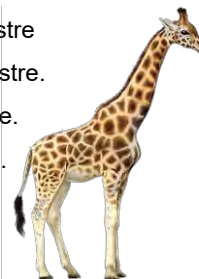
Bio-computer

Mål: Maximal og optimal overlevelse.

Midler (udvikles):

1. Erkend mønstre.
2. Genkend mønstre.
3. Genkald mønstre
4. Forudsig mønstre.
5. Påvirk mønstre.
6. Skab mønstre.

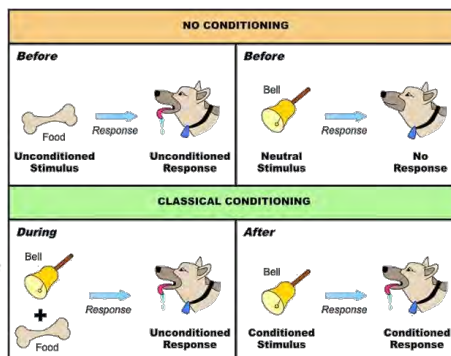
13

Tidens Psykologer
Vestergade 14F, 8000 Sønderø
© 2018, 2017, 2016

Personen formes således:

- **Menneskelige dispositioner** (art)
- **Personens disposition** (individ)
- **Klassisk betingning** (formes af **andré**)

14

FACTS:
Lille Albert, 1 år:

- Betingning til frygt for pelsdyr, julemandsskæg etc. (1920).
- Watson bliver fyret fra Johns Hopkins efter affære + skilsmisse (1920!!)

Watson, lille Albert – og Rosalie Rayner, som Watson havde en affære med.

15

Personen formes således:

- **Menneskelige dispositioner** (art)
- **Personens disposition** (individ)
- **Klassisk betingning** (formes af andre)
- **Operant betingning** (formes af egne oplevelser)

16

Tidens Psykologer
Vestergade 18 • 5000 Odense C
Ø 22 52 22 22

Personen formes således:

- **Menneskelige dispositioner** (art)
- **Personens disposition** (individ)
- **Klassisk betingning** (formes af andre)
- **Operant betingning** (formes af *egne* oplevelser)
- **Vikarisk betingning – social indlæring** (formes af at **observere** *andres* oplevelser)

Create your own at StoryboardThat.com

Tidens Psykologer
Vestergade 18 • 5000 Odense C
Ø 22 52 22 22

Miller & Dollard

- Social indlæring: vi lærer af **andres** erfaringer.
- Hvis vi "får det bedre", gør vi det samme næste gang.
- Hvis vi *ikke* får det bedre → frustration → **aggression**

Mischel

If you could eat *one* marshmallow right now, or *two* marshmallows after waiting 15 minutes, which one would you pick?

19

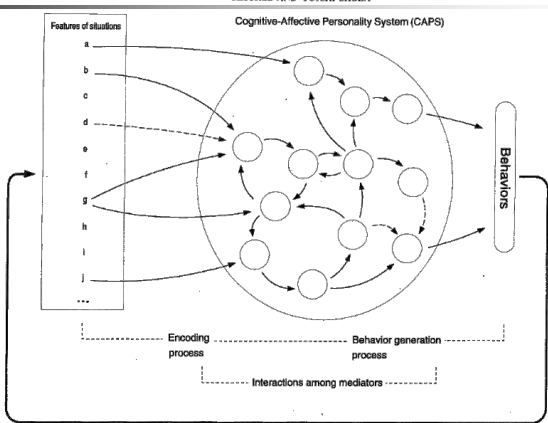
Mischel

WALTER MISCHEL AND YURCHI SHODA

Cognitive-Affective Personality System (CAPS)

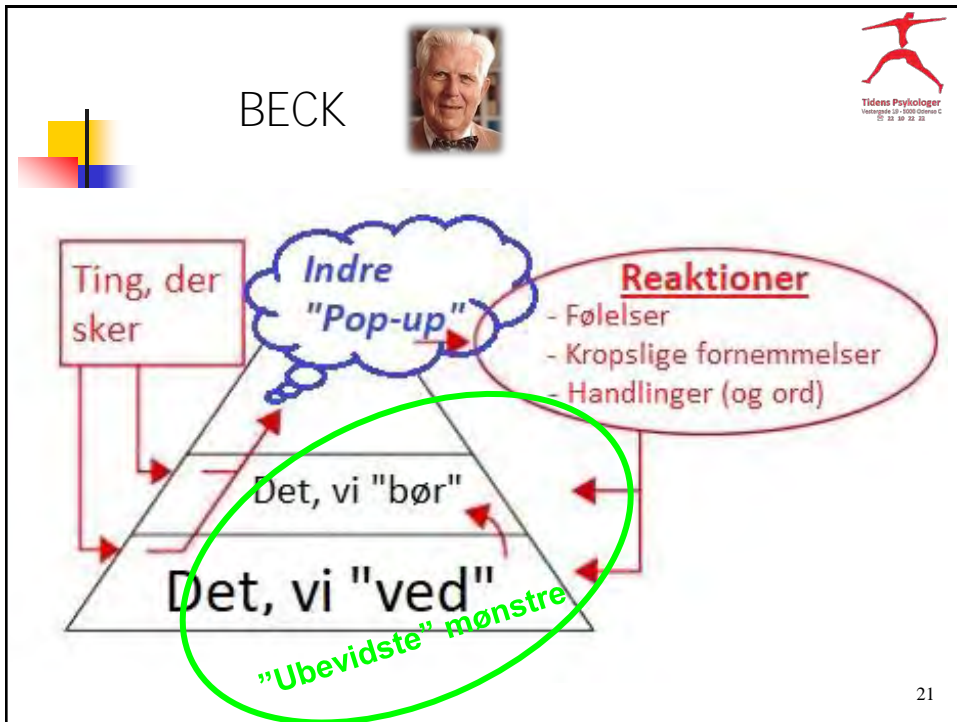

Encoding process Behavior generation process

Interactions among mediators

Figure 4. Simplified illustration of types of cognitive-affective mediating processes that generate an individual's distinctive behavioral patterns. Situational features are encoded by a given mediating unit, which activates specific subsets of other mediating units, generating distinctive cognitions, affect, and behavior in response to different situations. Mediating units become activated in relation to some situation features, deactivated (inhibited) in relation to others, and are unaffected by the rest. The activated mediating units affect other mediating units through a stable network of relations that characterize an individual. The relation may be positive (solid line), which increases the activation, or negative (dashed line), which decreases the activation.

20

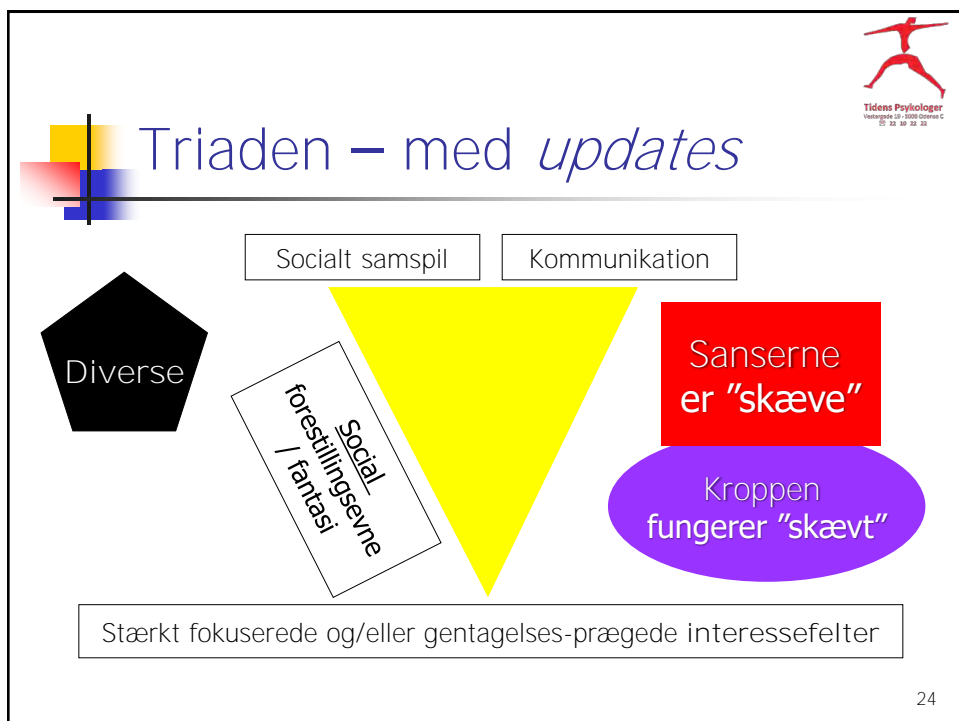
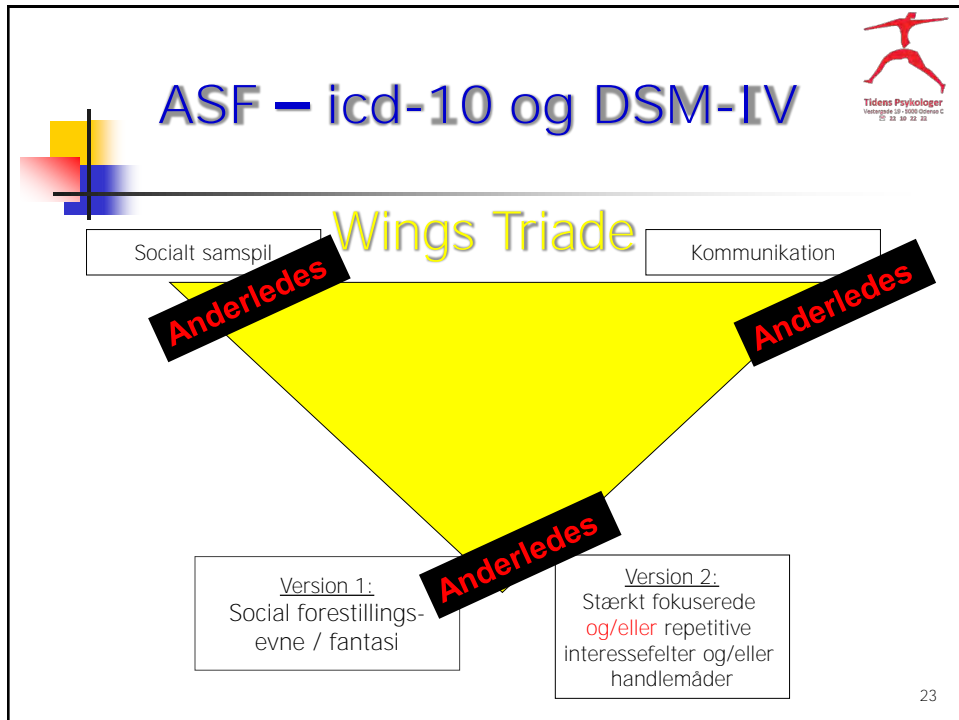

ASF

- kendetegn

22

The slide features the text 'ASF' in large red letters, followed by a horizontal line and the text '- kendetegn' in red. In the top right corner, there is a logo for 'Tidens Psykologer' featuring a red silhouette of a person in a dynamic pose, with the text 'Tidens Psykologer' and 'Vestergade 10, 8000 Odense C' and a phone number below it. In the top left corner, there is a decorative graphic consisting of overlapping colored squares (yellow, blue, red) and a black crosshair.

DSM-5²⁰¹³ og ASF: "Den amrk. Triade"

Tidens Psykologer
Vestergade 14F, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

Kommunikation/
socialt samspil:

- Gensidighed
- Non-verbalitet
- Relationer

Anderledes

Anderledes

Anderledes

Repetitivitet/
fokus:

- Stereotypier
- Rigide rutiner
- Særinteresser
- Sensoriske
anomalier

Grad af dysfunktionaltitet:

Svær
Mellem
Let

Spør tidligt i livet

25

ASF 1^A: Socialt samspil og kommunikation

(Verbalt – Form og indhold)

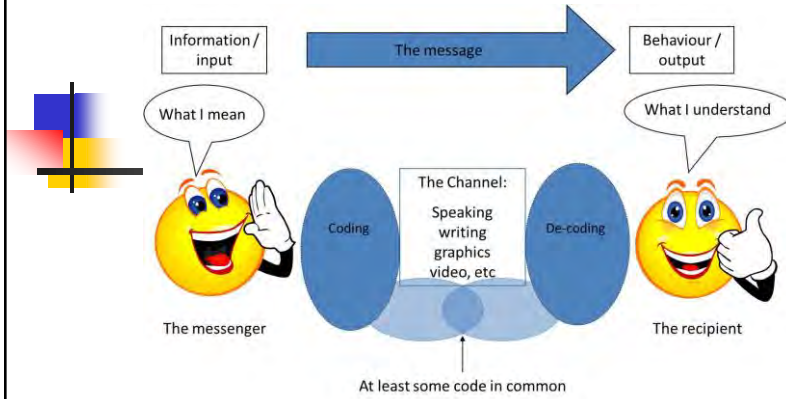
Tidens Psykologer
Vestergade 14F, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

- Samtaler er ikke så gensidige
 - lang snak om egne interesser
 - taler ofte om det samme emne
 - svært for andre at komme til orde
 - Afbryder måske ofte, når andre taler
 - Ofte svært ved tur-tagning i samtaler (især i telefonen!)
- Måske svært ved at fortælle andre om sine følelser
- Spørger ikke *spontant* til andres følelser og oplevelser
- Kan fremsætte upassende spørgsmål eller kommentarer
- Ikke meget *small-talk*
- Forstår en del ting alt for bogstaveligt

26

Kommunikation

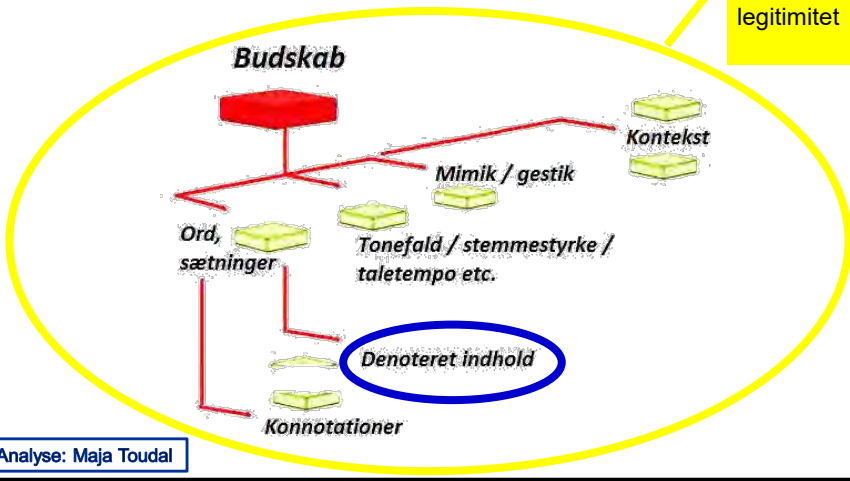
27

- *Divided by a common language ... ?*

Kommunikation

- NT-Form: **Multimediekommunikation**

Socio-emotional legitimitet

Analyse: Maja Toudal

28

ASF 1^B: Socialt samspil og kommunikation

(Non-verbalt)

- Lidt speciel øjenkontakt
- Stirrer ind i mellem på nogen eller ud i luften
- Lidt speciel måde at bruge stemmen på
- Ansigtet er lidt udtryksløst eller alvorligt
 - (eller tegnefilmsagtigt)
 - (eller passer ikke til det, der bliver sagt)
- Ikke så let ved at tolke andres ansigter / tonefald (f.eks. ved ironi)
- Gestus bruges ikke så meget
- Holder ofte ikke korrekt afstand til andre (for tæt på/langt væk)

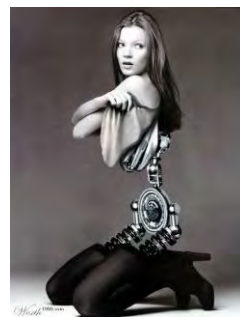

29

ASF 1^C: Socialt samspil og kommunikation

(Social adfærd)

- Lidt **genert** / "**aparte**" i sociale situationer – tager ikke socialt initiativ
- **Ikke mange kommer "tæt på"** (dvs. ved, hvem personen egtl. er)
- Ofte ikke glad for gruppe-arbejde
- Ofte svært ved at få / holde på venner (især mere end én)
- Ofte svært ved at få / holde på (/slippe af med) kærester

30

ASF 2: Social fantasi/forestillingsevne

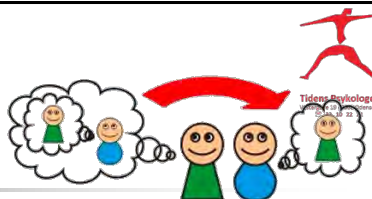
(Social indsigt)

- Forstår ofte ikke hygge-drillerier / humor
- Opfatter undertiden ikke årsagssammenhænge
- Beton-logik – forstår *som udgangspunkt* ikke følelsesargumenter
- Ofte fundamentalistisk retfærdighedssans
- Ofte ikke så god til at "lade som om" eller finde på kreative forklaringer
- Socialt naiv – forstår ikke sociale spilleregler, bl.a. hvis andre udnytter ham/hende
- Måske mistroisk – forstår måske ikke, hvis andre er venlige

31

Social forestillingsevne

"Theory of Mind" (ToM):

- Myte: Det kan **AST'ere** ikke.
- Realitet: Det er **AST'ere** længere om end andre.
- ToM start (NT - **fornemmer**): 2-3-årsalderen
- ToM start (AST - **analyserer**): 8-9-års-alderen

(Hénault, 2010)

32

Tidens Psykologer
Vestergade 18, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

ASF 3: Stærkt fokuserede / usædvanlige interesse-områder / fantasi

- Har en / flere stærke interesser (læs: besættelser!) – *måske* mærkelige emner
- Svært ved at skifte emne / aktivitet
- Bliver stresset, hvis der er for mange bolde i luften på én gang
- Sidder måske fast i detaljer, ser ikke helheden
- Lægger mærke til detaljer, som andre overser
- Er måske rigtig god til enkelte ting og måske ikke ret god til andet

33

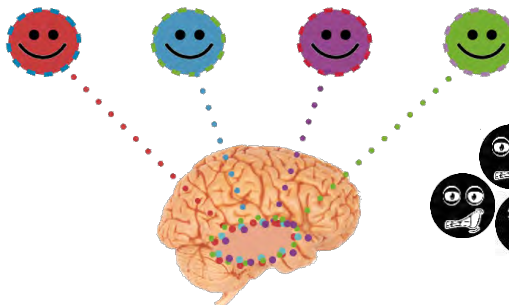
Motivation

Tidens Psykologer
Vestergade 18, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

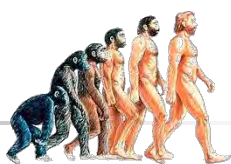
Folk gør ALT, hvad de gør, fordi ...

dopamine endorphin oxytocin serotonin

Adrenalin,
Cortisol,
Noradrenalin
...

Motivation

Tidens Psykologer
Vestergade 18 · 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

Behag > < Ubehag

35

Motivation – ASF-style!

Tidens Psykologer
Vestergade 18 · 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

Sådan virker min ASF-hjerne:

36

Motivation – NT-style

37

Motivation – ASF-style!

38

Særinteresser hos AST-drenge

- Tog
- Køreplaner
- Matematik
- Astronomi
- Datalogi
- ...
 - Minecraft, Roblox ...
 - World of Warcraft ...

39

Særinteresser hos AST-piger

- Dyr
- Manga / Animé
- Litteratur
- Naturvidenskab
- ...
 - Minecraft, Roblox ...
 - World of Warcraft ...

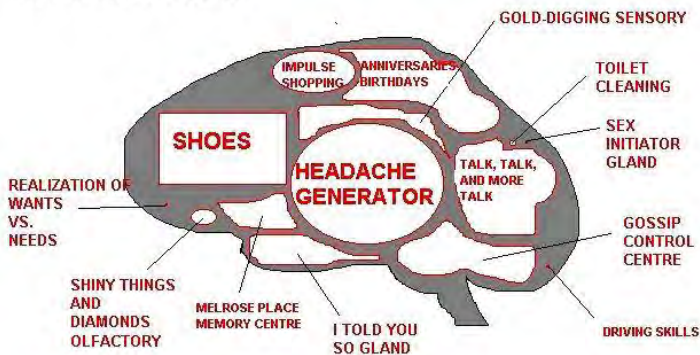

40

Særinteresser hos NT-piger 14+

THE FEMALE BRAIN

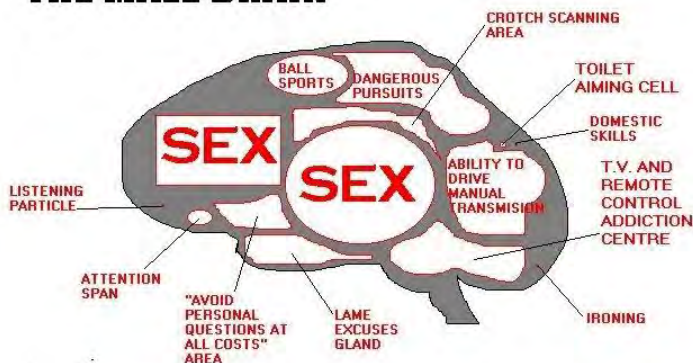

FOOTNOTE: The "Put Oil into the Car" and "Be Quite During the Game" glands are active only when the "SHINY THINGS AND DIAMONDS" OLFACTORY has been satisfied or when there is a shoe sale.

Særinteresser hos NT-drenge 14+

THE MALE BRAIN

FOOTNOTE: the "Listening to children cry in the middle of the night" gland is not shown due to it's small and underdeveloped nature. Best viewed under a microscope.

ASF 4: Gentagelsespræget adfærd (bl.a. motorisk)

- Faste ritualer / ting gøres helst på samme måde
- Lidt specielle krops-tics eller -"vaner"
- Svært ved at skifte emne / aktivitet
- Muligvis papegøje-snak / efterligninger (kan være avanceret i form af tilsyneladende parodier)
- Muligvis sang / nynnen / "lyde"

43

ASF 5: Sproglige anomalier

- "Gammelklog" tale /
massiv brug af fremmedord
- Selvopfundne ord
 - Omtaler måske sig selv i 3. person
 - Evt. forbyttede stedord

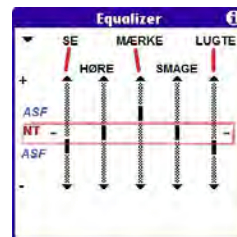
Herudover – som nævnt:

- Papegøje-snak / efterligninger / evne til at opsamle mange sprog
- Sang / nynnen / "lyde"
- Evt. usædvanlig stemmeføring

44

ASF X: Sanse-bøvl

- Kan være overfølsom på en eller flere sanser (**kan se "hysterisk" ud udefra**) – fx.:
 - Bliver generet af stærkt lys
 - Bliver generet af (høje) lyde
 - Bryder sig ikke om at blive rørt
- Kan virke under-følsom på andre områder ("Lugter brændt? Nåh, det er vist min hånd på kogepladen")

45

Sansning

- Mange autister mangler et "lyd-filter" ...

46

Sansning

- ... og måske flere filtre på én gang!

At mærke – sig selv!

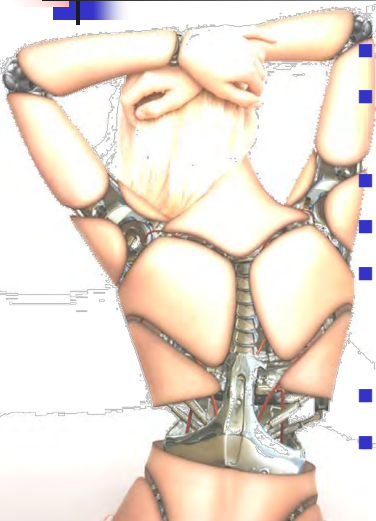
”Hvordan har du det?”

Emotions Of Chuck Norris

Regret	Pleasure	Fear	Rage
Shame	Desire	Suffering	Disgust
Surprise	Confident	Guilt	Love

48

Tidens Psykologer
Vestergade 10F, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

ASF Y: Krops-bøvl

- Lidt robot-agtige bevægelser
- Mangel på feedback fra kroppen (proprioception)
- Dårlig balance
- Ikke god til sport
- Meget blufærdig – vil helst ikke i fællesbad (piger især ikke, når de har menstruation)
- Meget ublufærdig?
- Meget dygtig til (én) sport?

49

Tidens Psykologer
Vestergade 10F, 8000 Silkeborg C
82 22 22 22 22

Essensen:

Autister ...

... er mennesker, som er nødt til at *lære/analysere* sig frem til på skolemanér og gennem **studier, hvad ...**

... alle andre ...

... lærer ved at *fornemme* via deres intuition og instinkt.

50

Energi-regnskabet

Tidens Psykologer
Vestergade 10 · 8000 Silkeborg C
85 22 22 22 22

Forstå handicaps og kroniske tilstande ved hjælp af "Ske-teorien"

Du vågner hver morgen - og har mellem 10 og 12 skeer. Hvad vil du bruge dem på?

			
 stå op	 gå i bad	 hos lægen	 med på indkøb
 børste tænder	 pakke taske	 gå i skole	 huslige pligter
 tage tøj på	 spise	 sport	 socialt samvær

- baseret på: Molly's Fund
Fighting Issues
Original: Speed Theory written by Christina Madsen

51

Systemizing-**empathizing**:

(efter Baron-Cohen et al., *passim*)

Tidens Psykologer
Vestergade 10 · 8000 Silkeborg C
85 22 22 22 22

ASF	NT
<ul style="list-style-type: none"> ■ Systemizer 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Empathizer
<ul style="list-style-type: none"> ■ Værdier – "Valuta": <ul style="list-style-type: none"> ■ Logik ■ Systemer ■ Viden ■ Analyser 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Værdier – "Valuta": <ul style="list-style-type: none"> ■ Følelser ■ Samspil ■ "Meninger" ■ Associationer
<ul style="list-style-type: none"> ■ Vi er sammen <i>om noget</i> ■ "What is right?" 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vi er sammen ■ "Who is right?"

52

Det autistiske perspektiv

"Man føler sig som en antropolog på Mars." (Temple Grandin)

53

Tidens Psykologer
Vestergade 18, 5000 Odense C
Ø: 22 22 22 22

GUA *MCDD*

Kompleks Autisme

(infantil grænsepsykose,
børne-skizofreni)

55

Tidens Psykologer
Vestergade 18, 5000 Odense C
Ø: 22 22 22 22

GU(u/)A 1: Selvregulering og selvforståelse

Hæmnings-
vanskeligheder

- Raseri
- Fortvivlelse
- Impulser

Aktiverings-
vanskeligheder

- Træffe valg
- Strukturere
- Gå i gang

Tilpasnings-
vanskeligheder

- Forandringer
- Tid
- Rum
- Lyst ≠ behov

NB: Kun en del af tiden!

56

GU(u/A) 2: Samspil og relationer

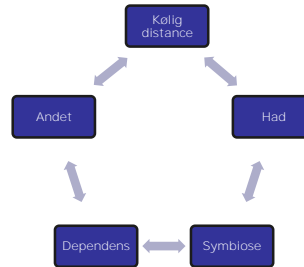
Afkodningsvanskeligheder

- "Læse" andre (ansigt, kropssprog, tone)
- Forstå ironi / jokes

Udspilsvanskeligheder

- Pseudo-sociale (kan teknikkerne, men ...)
- Ikke konsekvent sociale (kan *nogle* gange, men ...)

Relationsvanskeligheder

- Ambivalens!
- Splitting!

NB: Kun en del af tiden!

57

GU(u/A) 3: Sprog-forstyrrelser og tankeforstyrrelser

Sproglige vanskeligheder

- Konkret forståelse
- Sprogligt "pudsige"
- Neologismer (selvopfundne udtryk)

Tænkingsvanskeligheder

- Konkret tænkning
- Ikke alderssvarende tænkning (umoden)
- (Uvirkelig tænkning →)

NB: Kun en del af tiden!

58

GU(u/)A 4: Fantasi-storme og virkeligheds-tab

Realitets-testnings-vanskeligheder

- Leger ofte fantasi-opslugt
- Taber/mangler kontakt med strukturen i den ydre verden
- Fantasierne trænger ofte ind i virkeligheds-opfattelsen
- Fantasierne er ofte aggressive / destruktive ...
- ... og fra et vist tidspunkt også seksuelle

NB: Kun en del af tiden!

59

GU(u/)A 5: Angst

- Ekstrem!
- Ofte generaliserede, diffuse angst-objekter
- Ofte usædvanlige, bizarre angst-objekter
- Ofte massive tvangs-tanker

- Angsten stiger ved forandringer
- Angsten stiger ved struktur-tab

NB: Kun en del af tiden!

60

GU(u/)A Π – personligheds-strukturen

- Ustabil, skrøbelig
- Dårligt integreret
- Angstfyldt, paranoid
- Aggressiv (men ikke sjældent *skjult!*)
- Del-objekt-orienteret
- Oplever ofte sig selv udstødt / som offer
- Usikker identitet (herunder nogle gange også kønsmæssigt / seksuelt)

61

GU(u/)A Φ – hoved-fremtrædelses-former

- Form 1: Symbiotisk, klyngende, angst for tilintetgørelse.
 - *"Forlad mig ikke!"*
- Form 2: Mere aggressiv og impulsiv; paranoide træk, oppustet selvbillede.
 - *"Hvorfor går du ikke til side?"*
- Form 3: Mere passiv, ingen tydelig identitet, efterligner andre, spiller roller.
 - *"Hvem synes du, jeg skal være nu?"*

NB: Personen kan skifte mellem formerne – og blande dem!

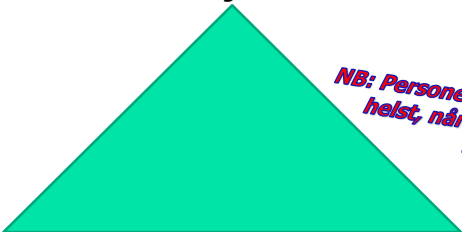
62

GU(u/) Φ – hoved-fremtrædelses-former

- Form 1: Symbiotisk, klyngende, angst for tilintetgørelse.
 - "Forlad mig ikke!"

NB: Personen kan være hvor som helst, nårsomhelst, i denne trekant!

Form 2: Mere aggressiv og *impulsiv*; *paranoide træk, oppustet selvbillede.*
"Hvorfor går du ikke til side?"

Form 3: Mere passiv, ingen tydelig identitet, efterligner andre, spiller roller.
"Hvem synes du, jeg skal være nu?"

63

Energi-regnskabet

Tidens Psykologer
Vestergade 10F, 8000 Strand C
© 2010, 2012, 2014

Forstå handicaps og kroniske tilstande ved hjælp af "Ske-teorien"

Du vågner hver morgen - og har mellem 10 og 12 skeer. Hvad vil du bruge dem på?

			
 stå op	 gå i bad	 hos lægen	 med på indkøb
 børste tænder	 pakke taske	 gå i skole	 huslige pligter
 tage tøj på	 spise	 sport	 socialt samvær

- baseret på: Molly's Fund
Fighting Issues

64

GUA **≠** **ASF**

GUA	ASF
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ustabil fremtræden ("normal på deltid", forskellige "roller") ■ Ustabil personlighed (følelsesforstyrret) ■ Svingende kontakt med virkeligheden (og oftest i følelsesforstyrret fortolkning) ■ Angst: Typisk mere diffus og omfattende 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ofte ret stabil fremtræden ■ Stabil personlighed (men autistisk) ■ Generel kontakt med virkeligheden (men i autistisk fortolkning) ■ Angst: Typisk mere konkret og specifik

67

Nogle af de

1000

spørgsmål ...

68

Gavnlige ting for søskende

- Viden om/forståelse af ASF-barnets handicap.
- Veludviklede håndteringsstrategier.
- Egen identitet og plads i familien.

Forældre bør derfor

- Tænke lige så proaktivt for søskende som for ASF!
- Være opmærksomme på søskendes behov for viden, anerkendelse og handlestrategier i f.t. ASF!
- Være opmærksomme på søskendes behov for viden, anerkendelse og handlestrategier i f.t. sig selv!

Sanser og sensitivitet

71

Fornemmelsen af sig selv

How Do I Feel?
An Interactive Reading Book of Emotions
By John Green
Illustrated by Linda Compton

proud	shy	bored
embarrassed	happy	pain

I feel when I am around strangers.

I feel when people see me make mistakes.

72

Svært v/overblik og sammenhæng 1

- Skal "tales igennem" procedurer de første gange.
- Dette er forudsætningen for sidenhen at kunne "tænke" sig igennem proceduren på egen hånd.

73

Svært v/overblik og sammenhæng 2

- Først skinner, så tog!
- Demonstrer procedure
- UNDGÅ trial and error!

74

Svært v/overblik og sammenhæng 3

- Skal have hjælp til at afdække, hvad problemet egentlig er (!)
- Skal have hjælp til at finde løsningsstrategier
- Skal have hjælp til at strukturere og førenkle fortællinger
- Efterhånden: Lære planen for, hvordan man lægger en plan!!

75

Svært v/overblik og sammenhæng 4

Gode tips til planlægning af inkluderende undervisning

Skab tydelig

- begyndelse
- progression – hold den røde tråd
- afslutning – brug fx de sidste to min på at runde af, summér op, lav gerne en fast afrundingsrutine
- grænser

Mercantec

76

Svært v/overblik og sammenhæng 5

DE 9 H'ER

- Hvad skal jeg lave? (Indhold)
- Hvorfor skal jeg lave det? (Mening)
- Hvordan skal jeg lave det? (Metode)
- Hvor skal jeg lave det? (Placering)
- Hvornår skal jeg lave det? (Tidspunkt)
- Hvor længe skal jeg lave det? (Tidshorisont)
- Hvem skal jeg lave det med? (Personer)
- Hvor meget skal jeg lave? (Mængde)
- Hvad skal jeg så? (Næste)

Mercantec

77

Udtrættes af nyt og uvant

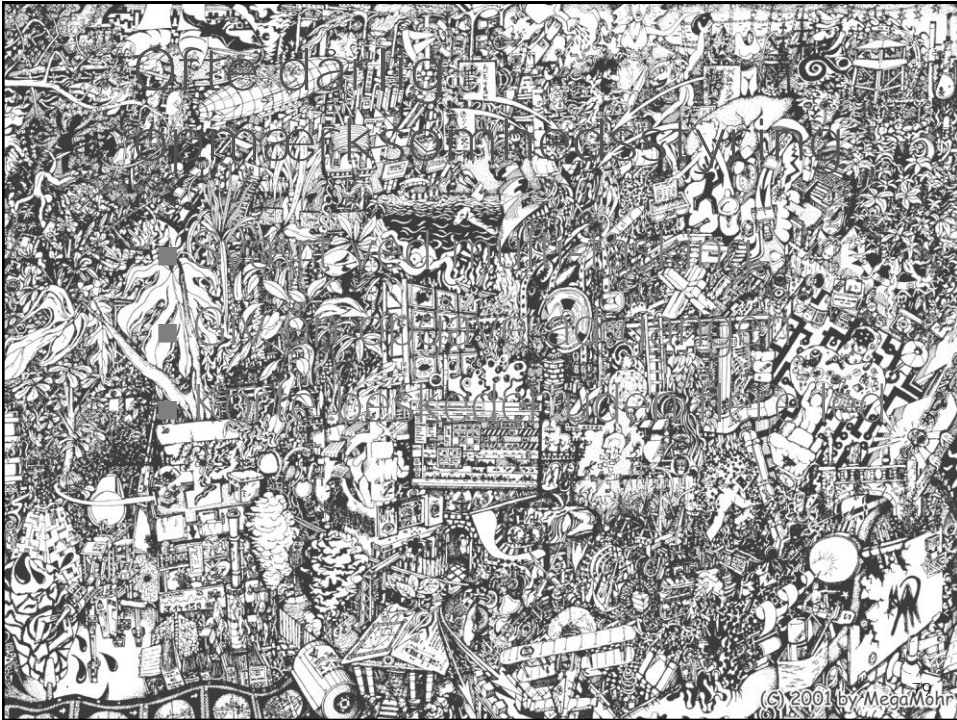

- Feed forward!!!
- Forklar løbende
- Struktur og forudsigelighed
- Lever fremgangsmåder

- På længere sigt: indlær strategi for, hvordan pludseligheder håndteres

78

Ofte dårlig opmærksomhedsstyring

- Svært ved multi-tasking.
- Giv én opgave ad gangen.
- Korte beskeder uden flere led.
- Hjælp med at finde ting i skuffer, skabe m.m.

Svært ved proportioner og valg

- Proportioner og valg kræver delt opmærksomhed (A er større end B)
- Hvad er vigtigt / uvigtigt?
- Det aktuelle eller stærkeste **sanseindtryk "vinder"**
- Giv max. ét alternativ

81

Svært ved at genoptage afbrudt aktivitet

- Planlæg korte aktiviteter, således at man sikrer, at de afsluttes.
- Eller sørg for, at der kommer **"naturlige"** pauser

82

Svært at lære af erfaringer og overføre dem til nye felter

- Skal guides

83

Svært ved leg, overblik m.m.

- Manual i given leg
- Manual for tegning
- Manual for visuel afkodning ("læse" billeder)
- Hjælp til at pakke skoletaske etc.
- Hjælp til regnestykker

84

Svært ved sociale situationer 1

- Struktureret samvær
 - Vær sammen OM noget
 - Spil el.lign. (regler og struktur givet)
- Vær tilbageholdende med holdsport
- Spar på humor / ironi
- Kræv ikke øjenkontakt
- Skal instrueres i at hjælpe andre

85

Svært ved sociale situationer 2

- Familiefester
 - Hvornår skal vi hjem?
 - Sikkert sted
 - Ipad, bøger ...

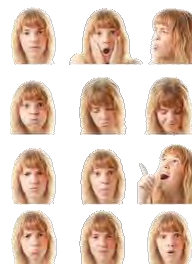
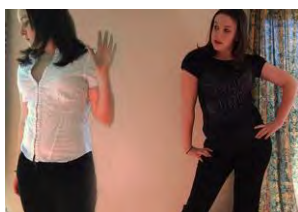

86

Svært ved non-verbal kommunikation

- Skal have oversat kropssprog
- Skal have forklaret tonefald etc.
- Opfatter ofte konkret – og det skal udmeldinger tilpasses til

87

Rum & Retning

- Hjælp med ruter og lign.
- Ledsager eller mobil (eller GPS)
- Gerne kendte områder
- Skal have hjælp til at finde ting blandt mange andre ting

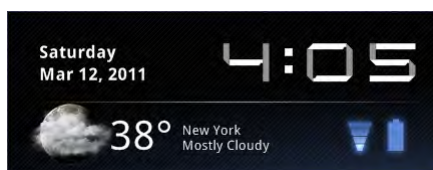

88

Tid og Miljø

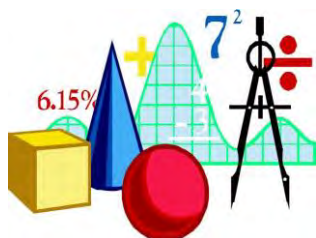
- Skal have hjælp til struktur og overblik
- Ofte lettest ved digitalure frem for visere
- Skal have hjælp til tøjvalg (vejr)
- Tager ikke altid tøjet rigtigt på

89

Talforståelse

- Matematik arbejder grundlæggende med **antal** og **størrelser**.
- Tal er symboler på antal og størrelser.
- Figurer er symboler på antal og størrelser.
- "Mængder" er grupper af antal – og har en vis størrelse.

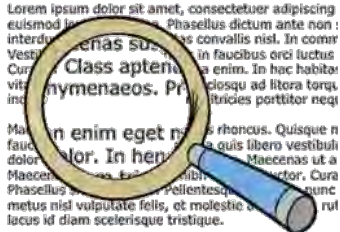
90

Tidens Psykologer
Vestergade 14, 8000 Strand C
Ø 22 22 22 22

Tekstforståelse

- "Læser med lup" i nye sammenhænge
- Hjælp med at finde essensen
 - Evt. ved at meddele den på forhånd.
- Lav struktur
 - F.eks. i form af guidende spørgsmål, der kan/skal besvares under læsning af tekster.

91

Tidens Psykologer
Vestergade 14, 8000 Strand C
Ø 22 22 22 22

Konflikter & Meltdowns 1

ASF/GUA:

- Bliver ikke rolige af at få at vide, at de skal være rolige!
- Bliver rolige ved rolige omgivelser OG tilpas informations-niveau.

92

Konflikter & Meltdowns

- Konfliktnedtrapning
 - Vær rolig!
 - Afled (hvis muligt)
 - Back off!
 - Hjælp ud af situationen
 - Trøst
 - **Først "snakke", når der er helt ro!**

93

Down time (hviletid)

- Når man kommer hjem fra skole
 - (+ taxatur!).
- Mindst en time
- Valgfri aktivitet
 - Ofte på eget værelse – alene
 - Computer el.lign.
- Helst ikke sociale forventninger
 - - på trods af forældrenes behov ...

94

Pligter og forventninger

- *Ofte: Skær ned.*
- Alle elever på denne skole er børnepsykiatriske patienter.
- Alle elever på denne skole stresses let – og har ofte været det i mange år!
- Vi ved, hvad langvarig stress gør ved organismen.

95

Fritidsinteresser?

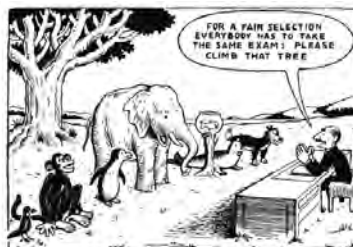
- *Eventuelt!* Det må ikke blive en stressfaktor!
- Efter barnets eget ønske/valg
 - Ofte struktureret – f.eks. **kampkunst ...**
 - Ofte individuel – f.eks. svømning, løb, evt. tennis ...
- Ikke for meget

96

Skolevægning / skolefobi

- (I gl. dage:) Vil ikke skilles fra dem derhjemme (sep.angst, symbiose)
- (Nu typisk:) Vil ikke hen i skolen (soc.angst, meningsløshed m.m.)
- **"Kur": Gradvis** tilbageslutning via konstante aftaler med barnet!

97

Traumer - PTSD

- Mobning i tidl. skole?
- Voksensvigt i tidl. skole?
- **"Kur": Samme** som for soldater!

Vejen til en AST-identitet

- både for **AST'ere** og deres pårørende (især forældre!)

99

Vejen til en AST-identitet 1

Konformitet:

- Ønsker at være "normal"
- Tillægger "normalitet" årsagerne til alt godt
- Tager afstand fra AST-værdier og handlemåder
- Anser sig selv for "normal" eller anser sig selv for en meget atypisk AST'er
- Søger selvforståelse og selvværd fra de "normale"
- Føler ingen loyalitet eller forpligtelse over for AST'ere

100

Vejen til en AST-identitet 2

Dissonans:

- Føler sig usikker i forhold til beskrivelser af forskellige neurale funktionsformer
- Føler, at man hverken tilhører den ene eller den anden gruppe
- **Føler sig bedre tilpas blandt "normale"**
- **Føler skyld over at overvurdere velsignelserne ved "normalitet"**
- Mangler positive indtryk af AST'ere
- Er uvidende om AST-funktioner og -kultur

101

Vejen til en AST-identitet 3

Fanatisk fordybelse:

- Trækker sig tilbage til AST-hed og en autistisk verden
- **Prøver at handle som "autentiske" AST'ere**
- Bruger ydre kriterier til at definere sig selv
- Er vred på/foragter alle "normale"
- Idealiserer AST, nedgør "normalitet"
- Kan udvise vrede mod "skabs"-AST'ere
- *Slutningen af fasen: oplever pludselig modvilje mod AST og AST'ere*

102

Vejen til en AST-identitet 4

Genopdukken:

- Udvikler en fleksibel AST-identitet
- Skelner mellem styrker og svagheder ved AST og AST-kultur
- Udvikler et positivt, men ikke-stereotypt billede af AST
- Er involveret i AST, AST-miljøet og selvudvikling

103

Vejen til en AST-identitet 5

Selv-integration:

- Bruger indre kriterier til at definere sig selv
- Er positivt engageret i AST på et mere stilfærdigt plan
- Kan objektivt forholde sig til situationer, der involverer **"normale" og AST'ere**
- Fokuserer på accept og tolerance i forhold til AST og **"normalitet"**
- Er i stand til at modstå andres forventninger eller krav i forhold til neutralitet
- Har en humoristisk sans

104

Ung

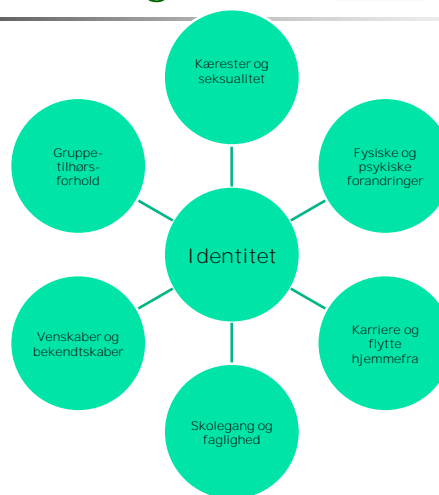

- svært nok i sig selv!

Udfordringer for alle unge:

Tidens Psykologer
Vestergade 10F, 8000 Sønderø C
02 28 80 22 08

106

G U A S F

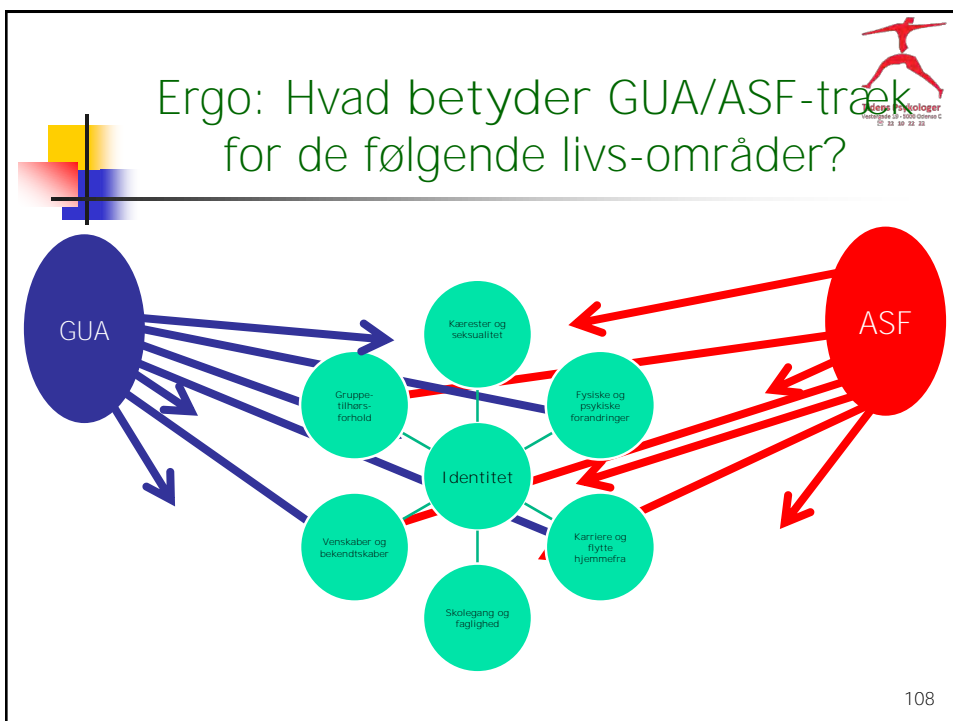
❖ *Ustabil struktur*

- Selvregulering
- Sansning – motorik – krop
- Samspil og relationer
- Sprogforstyrrelser – tankeforstyrrelser ↙
- Ekstrem fantasi-anderledeshed
 - Psykoser, særinteresser, subkulturer ...
- Angst
- Ofte depression
- (Evt. NLD – visuelle probl.)
- Anden komorbiditet (ADHD, OCD, Tourette, spiseforstyrrelser, søvnforstyrrelser ...)

❖ *Logisk, systematiserende*

- Selvregulering
- **Sansning – motorik – krop**
- Samspil og relationer
- Sprogforstyrrelser
- Klar fantasi-anderledeshed
 - **Særinteresser, subkulturer, svagere social fantasi ...**
- Evt. angst
- **Evt. depression**
- (Evt. NLD – visuelle probl.)
- **Anden komorbiditet (ADHD, OCD, Tourette, spiseforstyrrelser, søvnforstyrrelser ...)**

107

 Tidens Psykologer
 Vestergade 18, 5000 Odense C
 Et 22 52 22 22

Risiko for komorbiditeter I

AD(H)D

 Tidens Psykologer
 Vestergade 18, 5000 Odense C
 Et 22 52 22 22

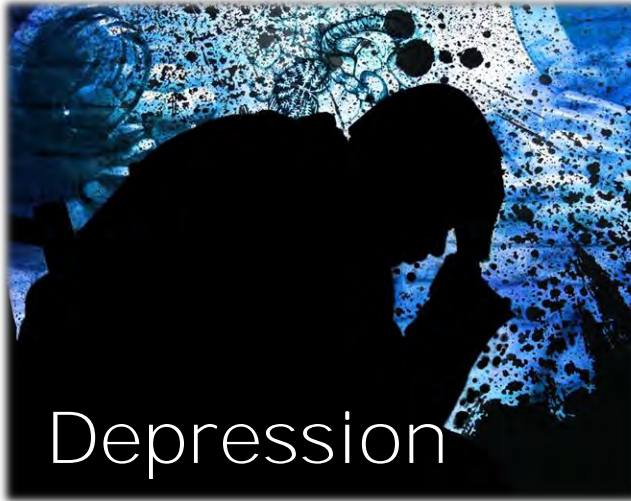
Risiko for komorbiditeter II

Angst

Risiko for komorbiditeter III

Depression

Risiko for komorbiditeter IV

Borderline-struktur

Risiko for komorbiditeter V

Alt det andet ...

Yderligere guidning ...

- for skolen og
- for livet ...

Tidens Psykologer
Vestergade 14F, 8000 Silkeborg C
© 2018, 2017, 2016

"Bogstav"-venlig guidning

kræver, at

Mening og nytteværdi

står eleven klart i forhold til enhver type opgave!

Tidens Psykologer
Vestergade 18 • 8000 Silkeborg C
82 22 22 22

115

"Bogstav"-venlig guidning

kræver, at der ligger en

skabelon / manual

til enhver type opgave!

Tidens Psykologer
Vestergade 18 • 8000 Silkeborg C
82 22 22 22

116

Tidens Psykologer
 Velegget af Julekoncert
 Et 22. 22. 22. 22

"Hvordan skriver man et referat?"

SUMMARIZE

SUMMARIZE means to retell the major ideas or events in a text in your own words. It is much shorter than the original.

117

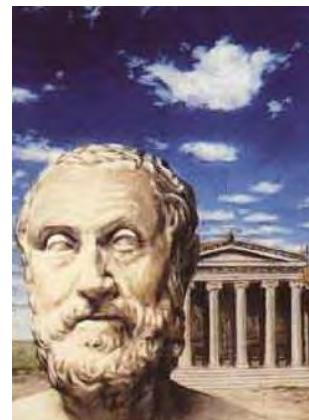

Tidens Psykologer
 Velegget af Julekoncert
 Et 22. 22. 22. 22

"Enten er ting sorte eller hvide" / "hvordan kan vi vide noget som helst?"

Svar: Karneades' princip.

"Vi kan ikke vide noget *med sikkerhed*, men vi kan finde ud af, om noget er usandsynligt, muligt, sandsynligt eller meget sandsynligt".

”Hvordan kan jeg finde på noget, som jeg ikke har set i forvejen?”

Svar: Banduras princip.

”Psykologisk set består kreativitet af at sætte kendte elementer/data sammen på en ny måde”.

119

”Hvorfor skal vi læse skønlitteratur?!”

Svar: Jane Austens princip.

”Skønlitteratur er det eneste sted, vi kan formidle den fulde sandhed om menneskets væsen”.

120

- "Hvorfor skal vi gøre dette?"
- "Hvorfor skal vi have dette fag?"

121

Gruppe-arbejde

- Minimeres
- Hellere én partner end flere
- Sammensæt med stor omhu

122

"Social hjælp"

"Vil du med over i kantinen?"

123

Et par læresætninger

- Ethvert problem har en løsning, der er enkel, indlysende – og forkert. (H. L. Mencken)
- Stress opstår, når sindet ikke vil acceptere virkeligheden.
 - Derfor: acceptér virkeligheden – *især* de ting, der tager lang tid og skal måles i millimeter.
- "Hvad børn ikke ved – har de ondt af".
 - At kende sig selv og forklare sig selv udvikler hinanden.
 - Rosenberg: Når du gør X, føler jeg Y, fordi jeg har behov for Z.
- Spørg ikke *om*, men *hvorfor* og så *hvordan*.
 - Hvordan kan man opnå X eller Y? Læg planen – arbejd med den – juster den – i åben dialog. Og husk, at den først er soleklar *bagefter!*

124

